

Haaste seurakunnille

MARKO JAUHIAINEN

Onko totutuin seurakuntamalli paras mahdollinen – tai edes raamatullinen?

Monia ihmisiä hämmentää se, että maailmassa on yli 40000 kirkkokuntaa – ja uusia syntyy joka vuosi. Osa näistä on teologisesti kristinuskon marginaalissa, mutta useimmat haluavat aidosti ja vilpittömästi rakentaa sekä oppinsa että käytäntönsä Raamatun pohjalle. Tämän kirkkokunnallisen kirjavuuden taustalta löytyy toisaalta hyvin erilaisia tapoja tulkita ja hyödyntää Raamatun tekstejä, ja toisaalta Raamattu on harvoin ainoa auktoriteetti niiläkään ryhmittymillä, jotka vakuuttelevat olevansa kaikkein Raamattu-uskollisimpia. Esimerkiksi evankelis-luterilainen kirkko näkee edustavansa uskonpuhdistuksen *sola scriptura* -periaatetta, mutta käytännössä sen oppi ja toimintatavat ovat alusta asti nojanneet vahvasti myös traditioon, järkeen ja kokemukseen.

Seurakunta ennen ja nyt

Kansankirkon teologisen itseymmärryksen ristiriitaisuudelle on ehkä helppo hymyillä, mutta suomalainen vapaakristillisyyksi ei sekään saa täysin puhtaita papereita. Yhtenä esimerkkinä tästä on seurakunnan käsite.

Raamatuntutkijoiden keskuudessa valitsee laaja konsensus siitä, että ”seurakunta” (kr. *ekklesia*) ymmärretään Uudessa testamentissa kolmella eri tavalla: ”kaikki kristityt” (srk₁); ”tietyn kaupungin alueella olevat kristityt” (srk₂); ja ”tietyn henkilön kotona kokoontuvat kristityt” (srk₃). Tästä huolimatta tämän päivän keskivertoseurakuntalainen ymmärtää seurakunnan olevan lähinnä ”tietyn kaupungin alueella tiettyyn tunnustuskuntaan kuuluvien kristityttyjen joukko” (srk₄). Tällainen seurakunta pääsääntöisesti poikkeaa sekä järjestäytymiseltään että keskeisiltä toimintatavoiltaan uusitamentallisista esikuvistaan, mutta silti sitä pidetään ”raamatullisena”. Tämän illuusion selittää perinteiden, järjen ja kokemuksen vaikutus oppiin, rakenteisiin ja käytäntöihin.

Aina ei kuitenkaan ole kyse siitä, että Raamatun ulkopuoliset tekijät pääsevät huomaamatta muokkaamaan seurakuntakäsitystä. Joskus on tehty aivan tietoinen valinta olla pyrkimättä kohti uusitamentillista mallia. Tällaisen ratkaisun taustalla on useimmiten jompikumpi kahdesta erilaisesta lähestymistavasta Raamattuun.

Ensimmäisen mukaan Uuden testamentin seurakuntakäsitys – kuten niin monet muutkin yksityiskohdat – on aika- ja kulttuurisidonnainen eikä ole edes tarkoitettu seurattavaksi nykyaikana. Toisena vaihtoehtona on varhaisten kristittyjen elämän ja toiminnan näyttäytyminen Raamatussa niin monimuotoisena, että puhutaan mieluummin monista erilaisista seurakuntamalleista. Molempien lähestymistapojen seurauksena ajatus ”Uuden testamentin mallista” tuntuukin lähinnä idealistin määrältä päiväunelta.

Pienet ja tehokkaat seurakunnat

Tänä päivänä maailmassa on yhä enemmän niitä, jotka uskovat Uudesta testamentista löytyvän seurakunnan toiminnalle ja organisoitumiselle periaatteita, joita on pitkään laiminlyöty länsimaaisessa kristillisyydessä. Raamatun valossa nykymallin ongelmiksi nähdään erityisesti seurakuntien koko, niiden jumalanpalvelustoiminta ja niiden johtajuus.

Jo ensimmäisellä vuosisadalla sekä Jerusalemissa että pakanoiden keskuudessa alueellinen seurakunta (srk₂) muodostui jopa tuhansista ihmisistä, mutta se kokoontui pienempinä seurakuntina (srk₃) ihmisten kodeissa (joihin arkeologien mukaan mahtui ihmisiä enintään muutama tusina).

Nykypäivän huomattavasti suurempia kokoontumisia (srk₄) on yritetty perustella muun muassa vetoamalla siihen, että tempelikultin piirissä kasvaneet juutalaiskristityt tapasivat ja saarnasivat aivan alussa tempelin esipihassa, sekä siihen, että Paavali

Efesossa ollessaan kävi päivisin julkisia debatteja Tyrannoksen luentosalissa. Näistä julkisista, evankelioivista kokoontumisista huolimatta normina oli kuitenkin alusta asti kodeissa kokoontuvat seurakunnat (srk₃). Tämä oli myös evankeliumien etenemisen kannalta tehokas ratkaisu, kuten historia ja kokemus ovat myöhemminkin toistuvasti osoittaneet.

Modernin seurakunnan sisältöongelma

Raamatun valossa modernin seurakunnan (srk₄) ongelma ei ole ainoastaan isot kokoontumiset, vaan myös kokoontumisten sisältö.

Ei tarvitse olla raamatuntutkija havaitakseen, että Paavalin oletus yhteisen kokoontumisen sisällöstä ja dynamiikasta ei juurikaan vastaa nykyseurakuntien tuottajakuluttaja -mallia, jossa suuri enemmistö istuu passiivisena kuluttajana läpi pienen vähemmistön tuottaman jumalanpalveluksen. Tässä pyhien suuressa niskayhteydessä yleisö pääsee virittämään palavaksi yleensä ainoastaan virrenveisuun ja rahanantamisen armolahjojaan.

Toisaalta joukon suuri koko sanelee sen, että sisällöllisesti juuri mikään muu ei edes ole mahdollista. Jotkut innovatiiviset seurakunnat ovat nimittäin tehneet kokeiluja, joissa tuolien asettelulla, kokoontumisen vuorovaikutteisuutta lisäämällä ja muilla vastaavilla tempuilla on parhaimmillaankin onnistuttu aktivoimaan vain 20 % seurakuntalaisista. Paavalilla tuskin oli tämä mielessään, kun hän totesi, että yhteen tultaessa on ”jokaisella jotakin annettavaa”.

Sunnuntain jumalanpalvelus on tehoton opetuslapseuttaja

Seurakunnan jumalanpalvelustoimintaan liittyy toinenkin ongelma. Monet seurakunnat pitävät jumalanpalvelusta päätoimintamuotonaan, jolloin siihen myös uhrataan erilaisia resursseja samassa suhteessa. Toisaalta Uuden testamentin mukaan seurakunnan päätehtävä tai missio on kaikkien kansojen opetuslapseuttaminen.

Kuka tahansa pitempään uskossa ollut kuitenkin tietää, että opetuslasten tekeminen ei pääsääntöisesti toteudu sunnuntaikokouksessa. Hyvästä saarnasta voi toki saada hyvän olon, mutta tutkimusten mukaan saar-

nojen vaikutus ihmisen hengelliseen kasvuun on lopulta minimaalinen.

Opetuslapseuttamisessa ei olekaan kyse niinkään informaation siirrosta kuin taitojen ja asenteiden välittämisestä. Jos seurakunta haluaa olla synnyttämässä ja kasvattamassa Jeesuksen opetuslapsia, tämän tulisi jotenkin näkyä seurakunnan toiminnassa ja sen voimavarojen kohdentamisessa.

Pelko kahlitsee

Uusi testamentti herättelee kysymyksiä myös tämän päivän seurakuntien johtamisesta. Pahimmillaan tähän liittyy raskas hierarkia, selkeä jako ”maallikoihin” ja ”papistoon”, sekä muut seurakuntaelämän kontrollointiin tähtäävät toimet. Seurakuntiemme johtajat tarkoittavat epäilemättä hyvää, mutta ovat samalla tehneet seurakuntien johtamisesta ja uusien perustamisesta niin raskasta puuhaa, että olemassaolevat seurakunnat uuvuttavat johtajansa ja harva jaksaa perustaa uusia. Nykypäivän kriteerien valossa Paavalikin oli seurakuntien istuttajana melko surkea (ja lisäksi täysin edesvas-tuuton luottaessaan niitä ”Herran haltuun”).

On ymmärrettävää, että kaikenlaisia ongelmia halutaan välttää viimeiseen saakka. Jotain silti menetetään silloin, kun virheiden ja ongelmien välttämistä arvostetaan paljon enemmän kuin ihmisten voimauttamista ja vapauttamista palvelemaan. Suurin osa uskovista kykenee Pyhän Hengen avulla tekemään paljon enemmän ja paljon aikaisemmin kuin mihin heille annetaan mahdollisuus.

Toivoa on

Meidän onneksemme Jumalan siunaus ja armo eivät kuitenkaan ole sidottuja siihen, että hänen omillaan on kaikilta osin täysin oikea oppi tai että heidän järjestäytymisensä ja toimintansa on joka suhteessa Raamatun periaatteiden mukaista. On siis väärin ajatella, että Jumala toimii keskellämme ja siunaa seurakuntiamme vain silloin, kun olemme ensin koonneet Raamatussa meille annetun, ajoittain monimutkaisenkin palapelin täysin virheettömästi.

Toisaalta ei pitäisi myöskään kuvitella, että on täysin yhdentekevää, missä määrin ja miten pyrimme Jeesuksen opetuslapsina elämään yhteistä elämäämme todeksi Raamatun tarjoaman mallin mukaan. Oikeat raken-

teet ja oikeat toimintatavat eivät itsessään synnytä elämää, mutta ne voivat joko tukea tai tukahduttaa Pyhän Hengen synnyttämää elämää.

Kautta aikain radikaalit Jeesuksen seuraajat ovat halunneet pitää perinteiden sijasta kiinni Raamatun opetuksesta silloinkin,

kun siitä on seurannut vaikeuksia ja vastustusta. Ehkäpä nyt olisi aika tehdä niin myös seurakuntainstituution (srk₄) suhteen – mikäli aiomme olla uskollisia sille päätehtävälle, jonka Herramme ja Mestariimme on meille jättänyt.

[Kainalojuttu]

Uusia oppeja – vai paluuta lähteelle?

Kristinuskon historian aikana on toistuvasti eletty jopa vuosisatojen ajan sellaisen perinteen tai tulkinnan mukaan, jonka myöhemmin onkin havaittu olevan ristiriidassa Raamatun opetuksen kanssa. Tähän kuvioon kuuluu myös se, että vaikka ”uusi” (eli tosiasiassa raamatullisempi) näkemys on pikkuhiljaa voittanut uskovien enemmistön puolelleen, osa on syystä tai toisesta halunnut pitää kiinni vanhasta. Lisäksi mikään näistä muutoksista ei ole tapahtunut ilman merkittävää vastarintaa vanhan näkemyksen puolustajien taholta.

Esimerkkejä näistä muutoksista on useita. Protestantit uskovat Lutherin ja muiden uskonpuhdistajien oivaltaneen jotain sellaista, joka oli vuosisatojen saatossa katoliselta kirkolta unohtunut. Baptistiset liikkeet puolestaan ovat pitäneet kiinni uusi-testamentillisesta kasteesta, vaikka monissa vanhemmissa kirkkokunnissa toimitaan edelleen vanhan tradition mukaan. Tänä päivänä suurin osa kristikuntaa myös iloitsee Pyhän Hengen koko lahjarepertuaarista, joka löydettiin uudelleen vasta viime vuosisadan alussa – ja silti on miljoonia hurskaita kristittyjä, jotka uskovat osan lahjoista kuolleen apostolien mukana.

Näiden lisäksi on yritetty ”elvyttää” myös muita Uudessa testamentissa mainittuja asioita, mutta niiden kannatus on ollut hyvin marginaalista. Tällaisia ovat muun muassa myrkkykäärmeiden käsittely tai leivänmurren yhteydessä tapahtuva jalkojen pesu. Näiden tapojen huonolle levikille on

toki monia erilaisia syitä, mutta yksi lienee se, että niillä ei ole suoraa käytännön merkitystä seurakunnan hyvinvoinnille tai evankeliumin leviämislle.

Uskonpuhdistus tähtäsi Raamatun palauttamiseen opin ja käytännön perustaksi tradition sijaan. Tämä ei täysin toteutunut, mutta pyrkimys kristillisen kirkon jatkuvaan reformaatioon on silti tavoittelemisen arvoisen päämäärä. Valitettavasti sen toteuttamisessa on usein ongelmia. Jossain vaiheessa kristillisen yhteisön elinkaarta käy nimittäin yleensä niin, että yhteisön vallitsevia käytäntöjä aletaan lukea Uuteen testamenttiin sen sijaan että niitä muokattaisiin sen pohjalta. Näin yhteisölle muodostuu asian suhteen sokea piste, jonka havaitseminen voi vaatia merkittävää Raamatun uudelleenlukua sellaisissa kohdissa, joiden tulkintaa on pidetty kaikkein itsestäänselvimpänä. Vallitsevan perinteen kyseenalaistaminen on vaikeaa myös siksi, että se merkitsee useimmiten omalta mukavuusvyöhykkeeltä poistumista.

Tämän päivän seurakuntia kohtaan kohdistuu monenlaisia muutospaineita sekä sisältä että ulkoa, eikä johtajien aina ole helppoa tehdä ratkaisuja, jotka ovat sekä teologisesti että pastoraalisesti kestäviä. Nyt jos koskaan on syytä rukoilla Reinhold Niebuhrin kuuluisaa rukousta mukaillen: *Herra, anna meille lujutta pitää kiinni asioista joita ei pidä muuttaa, rohkeutta muuttaa ne asiat joita pitää muuttaa – sekä viisautta erottaa nämä kaksi toisistaan.*